

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΥΠΟΘΕΣΗ Ε.Χ. κατά της ΕΛΛΑΔΑΣ
(Προσφυγή με Αριθμό 42079/98)

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ
25 Οκτωβρίου 2001

Η παρούσα απόφαση θα οριστικοποιηθεί υπό τις συνθήκες που ορίζονται στο Άρθρο 44 παρα.2 της Σύμβασης. Υπόκειται σε συντακτική αναθεώρηση πριν την δημοσίευση της οριστικής της μορφής.

Στην υπόθεση Ε.Χ. κατά της Ελλάδος,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Δεύτερο Τμήμα) συνεδριάζοντας ως Τμήμα αποτελούμενο από τους:

Κο Α.Β.Βακα, *Πρόεδρο*

Κο Κ.Ροζάκη,

Κο G.Bonello,

Κο P.Lorenzen,

Κα Μ.Τsatsa-Nikolovska,

Κο E.Levits,

Κο Α.Κovler, *Δικαστές*

όπως και από τον Κο E.Fribergh, *Γραμματέα,*

Αφού διασκέφτηκε μυστικά στις 4 Οκτωβρίου 2001,

Δημοσιεύει την ακόλουθη απόφαση, που εκδόθηκε κατά την τελευταία ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει τη βάση της σε μία προσφυγή (με αριθμό 42079/98) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (‘την Επιτροπή’) σύμφωνα με το παλαιό Άρθρο 25 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (‘την Σύμβαση’) από έναν Έλληνα υπήκοο, τον Κο Ε.Χ. (‘τον Προσφεύγοντα’), στις 8 Απριλίου 1998.

2. Η Ελληνική Κυβέρνηση (‘η Κυβέρνηση’) εκπροσωπήθηκε από την Εκπρόσωπό της Κα Κ.Γρηγορίου, Σύμβουλο ΝΣΚ, και τον Κο Ι.Μπακόπουλο, Πάρεδρο ΝΣΚ. Ο Πρόεδρος του Τμήματος έκανε δεχτή την αίτηση του προσφεύγοντος να μην αποκαλυφθεί το όνομά του (Άρθρο 47 παρα.3 του Κανονισμού Διαδι-

κασίας του Δικαστηρίου).

3. Ο προσφεύγων αιτιάτο, συγκεκριμένα, ότι ο χρόνος εκδίκασης της υπόθεσής του ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων ήταν υπερβολικός.

4. Η προσφυγή μεταβιβάστηκε στο Δικαστήριο την 1^η Νοεμβρίου 1998, όταν τέθηκε σε ισχύ το Ενδέκατο Πρωτόκολλο της Σύμβασης (Άρθρο 5 παρα.2 του Ενδέκατου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης)

5. Η προσφυγή ανατέθηκε στο Δεύτερο Τμήμα του Δικαστηρίου (Άρθρο 52 παρα.1 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου). Εντός του Τμήματος αυτού, η έδρα που θα εξέταζε την υπόθεση (Άρθρο 27 παρα.1 της Σύμβασης) συντέθηκε σύμφωνα με το Άρθρο 26 παρα.1 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

6. Με απόφασή του της 12^{ης} Οκτωβρίου 2000, το Τμήμα έκρινε την προσφυγή παραδεκτή.

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

7. Ο προσφεύγων είναι Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς το 1963 και είναι κάτοικος Βέροιας, Ελλάδας.

8. Ο προσφεύγων αποφοίτησε το 1991 από την Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου του Μπάρι της Ιταλίας με ένα βασικό πτυχίο (Bachelor's) στην Λογοτεχνία. Στις 20 Ιουνίου 1991 υπέβαλε το πτυχίο του στο ΔΙΚΑΤΣΑ, ένα νομικό πρόσωπο του δημοσίου εξουσιοδοτημένο να παρέχει στους Έλληνες φοιτητές αναγνώριση των τίτλων σπουδών ξένων σχολών και Πανεπιστημίων. Στις 14 Οκτωβρίου 1991 η επιτροπή ιστορίας και αρχαιολογίας του ΔΙΚΑΤΣΑ εξέτασε το πτυχίο και πρότεινε την αναγνώρισή του ως ισότιμου με Ελληνικό πτυχίο. Η επιτροπή, όμως,

έκρινε ότι ο προσφεύγων θα έπρεπε να εξεταστεί σε δεκατέσσερα συμπληρωματικά μαθήματα. Στις 9 Ιουλίου 1992 η επιτροπή κλασικής λογοτεχνίας του ΔΙΚΑΤΣΑ αποφάσισε ότι η προσφεύγων θα έπρεπε να εξεταστεί σε δεκαοκτώ συμπληρωματικά μαθήματα. Στις 30 Ιουλίου 1992, ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΔΙΚΑΤΣΑ θεώρησε το πτυχίο ως ισότιμο με Ελληνικό πτυχίο, χωρίς να ανταποκρίνεται όμως πλήρως σε ένα τέτοιο πτυχίο και κάλεσε τον προσφεύγοντα να παρακολουθήσει εννέα συμπληρωματικά θέματα. Στις 4 Δεκεμβρίου 1992 ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση αναθεώρησης της απόφασης της 30 Ιουλίου 1992, αλλά στις 25 Μαΐου 1993 το ΔΙΚΑΤΣΑ επανέλαβε την άρνησή του να αναγνωρίσει το πτυχίο του αιτούντος και τον κάλεσε να εξεταστεί σε δεκαοκτώ συμπληρωματικά μαθήματα (απόφαση Νο 11/55/93).

9. Στις 24 Απριλίου ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση στο Συμβούλιο της Επικρατείας ζητώντας του να ακυρώσει την απόφαση Νο 11/55/93 του ΔΙΚΑΤΣΑ. Ζήτησε επίσης από τον Άρειο Πάγο να παραπέμψει στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων το ζήτημα Κοινοτικού δικαίου που έθιγε η υπόθεση. Ισχυρίστηκε ότι η ανωτέρω απόφαση δεν είχε ληφθεί σύμφωνα με την από 21 Δεκεμβρίου 1988 Οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου που είχε καθιερώσει 'ένα γενικό σύστημα για την αναγνώριση τίτλων σπουδών ανώτερης εκπαίδευσης που απονέμονται με την ολοκλήρωση επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών'. Συγκεκριμένα, τόνισε ότι το Ελληνικό Δημόσιο δεν είχε ακόμη λάβει τα απαραίτητα μέτρα προς συμμόρφωση με την Οδηγία, παρόλο που είχαν περάσει δύο χρόνια από την κοινοποίησή της στα Κράτη Μέλη της ΕΟΚ. Ισχυρίστηκε ακόμα ότι ακολούθως της ανωτέρω απόφασης, του ήταν αδύνατο να βρει δουλειά ή να εργαστεί σε δημόσιο σχολείο, καθώς δεν πληρούσε πλέον τον όρο του ορίου ηλικίας.

10. Η συζήτηση της υπόθεσης προσδιορίστηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας για τις 24 Σεπτεμβρίου 1996. Εκείνη την ημερομηνία η συζήτηση αναβλήθηκε αυτεπάγγελα και η υπόθεση παραπέμφθηκε σε διευρυμένη σύνθεση του Τμήματος, εξαιτίας της μείζονος σημασίας της. Ακολουθώντας το Τμήμα όρισε την 7 Οκτωβρίου 1996 για την συζήτηση, αλλά εκείνη την ημερομηνία τρεις ακόμη αιτήσεις για την ακύρωση αποφάσεων του ΔΙΚΑΤΣΑ, που είχαν το ίδιο αντικείμενο με την υπόθεση του προσφεύγοντος, υποβλήθηκαν ενώπιον του ίδιου Τμήματος. Έτσι, η συζήτηση αναβλήθηκε για τις 13 Ιανουαρίου 1997. Το Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας, όμως, αποφάσισε να παραιτηθεί της δικαιοδοσίας του υπέρ της Ολομέλειας για τις τρεις νέες υποθέσεις και, συνεπώς, η συζήτηση της υπόθεσης του προσφεύγοντος αναβλήθηκε εκ νέου για τις 17 Μαρτίου 1997, 2 Ιουνίου 1997, 1 Δεκεμβρίου 1997, 6 Απριλίου 1998, 1 Ιουνίου 1998 και 7 Δεκεμβρίου 1998.

11. Στις 20 Μαΐου 1994 ο προσφεύγων είχε ασκήσει αγωγή ζητώντας αποζημίωση ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Βέροιας. Ζητούσε ένα σημαντικό ποσό για την βλάβη που είχε υποστεί ως αποτέλεσμα της παράλειψης του Δημοσίου να εφαρμόσει την Οδηγία 89/48/ΕΟΚ και ισχυριζόταν ότι το αιτούμενο ποσό αντιστοιχούσε στην απώλεια του εισοδήματος που θα είχε αποκτήσει εάν είχε μπορέσει να εργαστεί ως εκπαιδευτικός σε ιδιωτικό σχολείο. Η συζήτηση προσδιορίστηκε για τις 24 Σεπτεμβρίου 1996. Την ημερομηνία εκείνη, όμως, το Διοικητικό Πρωτοδικείο ανέβαλε την εξέταση της υπόθεσης εξαιτίας των κοινοβουλευτικών εκλογών. Ορίστηκε νέα ημερομηνία για τις 21 Ιουλίου 1997, αλλά η συζήτηση της υπόθεσης αναβλήθηκε κατόπιν συμφωνίας και των δύο μερών σε αναμονή της κρίσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1997, 17 Μαρτίου 1998 και 24 Νοεμβρίου 1998 το Δικαστήριο ανέβαλε

και πάλι την εξέταση της αγωγής.

12. Στις 11 Ιανουαρίου 1999 το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την ανωτέρω αίτηση για τον λόγο ότι ο προσφεύγων δεν εκπροσωπείτο από δικηγόρο κατά την συζήτηση. Ο εισηγητής, όμως, είχε προτείνει την ακύρωση της απόφασης του ΔΙΚΑΤΣΑ για έλλειψη αιτιολόγησης.

13. Η συζήτηση ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Βέροιας πραγματοποιήθηκε στις 22 Ιουνίου 1999. Στην απόφασή του της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1999 το Διοικητικό Πρωτοδικείο έκρινε ότι δεν είχε αρμοδιότητα να ασχοληθεί με την υπόθεση και την παρέπεμψε στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, για τον λόγο ότι οι αρμόδιες διοικητικές αρχές που ο προσφεύγων ισχυριζόταν ότι δεν είχαν λάβει τα απαραίτητα μέτρα για να συμμορφωθούν με τις οδηγίες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και να τροποποιήσουν την σχετική νομοθεσία σε θέματα σχετικά με την αναγνώριση τίτλων σπουδών είχαν την έδρα τους στην Αθήνα.

Ο ΝΟΜΟΣ

I. ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 ΠΑΡΑ.1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

14. Ο προσφεύγων παραπονείται για την διάρκεια της εκδίκασης της υπόθεσής του ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Βέροιας. Επικαλείται το Άρθρο 6 παρα.1 της Σύμβασης, που προβλέπει τα εξής στο μέρος που αφορά την παρούσα υπόθεση:

‘Πάν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή ... εντός λογικής προθεσμίας υπό ... δικαστηρίου... το οποίον θα αποφασίση ... επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και

υποχρεώσεών του αστικής φύσεως...'

15. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η πολυπλοκότητα της υπόθεσης καθώς και η μεγάλη σημασία του ζητήματος που εκκρεμούσε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, και επί του οποίου αυτό το Δικαστήριο θα εξέδιδε οριστική κρίση (Άρθρα 3 παρα.2 και 5 παρα.1, Ν.2717/1999) επέβαλε μία αναβολή της εξέτασης της υπόθεσης ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Βέροιας. Όταν το Συμβούλιο της Επικρατείας εξέδωσε την απόφασή του στις 11 Ιανουαρίου 1999, το Πρωτοδικείο της Βέροιας συζήτησε αμέσως την υπόθεση (στις 22 Ιουνίου 1999) και δημοσίευσε την απόφασή του τρεις μήνες αργότερα, στις 24 Σεπτεμβρίου 1999. Σε σχέση με την διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι πολυάριθμες αναβολές οφείλονταν στην σημασία της υπόθεσης και την εισαγωγή, όσο ακόμα εκκρεμούσε η υπόθεση του προσφεύγοντος, τριών νέων αιτήσεων που έθιγαν παρόμοια θέματα, και των οποίων ο προηγούμενος προσδιορισμός από την Ολομέλεια του δικαστηρίου ήταν αναγκαίος.

16. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η υπόθεσή του δεν ήταν πολύπλοκη και ότι θα μπορούσε να έχει εξεταστεί ανεξάρτητα από τις άλλες παρόμοιες υποθέσεις που εισήχθησαν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Υποστηρίζει ότι στις 27 Μαρτίου 1996 είχε ζητήσει από το δικαστήριο αυτό να ασχοληθεί με την υπόθεσή του κατά προτεραιότητα.

A. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη.

17. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ξεκίνησε στις 24 Απριλίου 1995 και έληξε στις 11 Ιανουαρίου 1999. Συνεπώς, διήρκεσε τρία έτη, οκτώ μήνες και δεκαεπτά ημέρες. Η διαδικασία ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Βέροιας ξεκίνησε στις 20 Μαΐου

1994 και εξακολουθεί να εκκρεμεί ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Αθήνας. Έως σήμερα, έχει διαρκέσει πάνω από επτά έτη και τέσσερις μήνες.

B. Εύλογο του χρόνου της διαδικασίας

18. Ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μίας διαδικασίας εκτιμάται υπό το φως των συγκεκριμένων συνθηκών της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν διαμορφωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και των αρμόδιων αρχών και την σημασία του τι κρινόταν για τον προσφεύγοντα (δείτε, μεταξύ άλλων, την απόφαση Styranowski κατά Πολωνίας από 30 Οκτωβρίου 1998, Συλλογή 1998-VIII, σελ.3376 παρα.47).

19. Όσον αφορά την διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, το Δικαστήριο σημειώνει ότι αναβλήθηκε εννέα φορές. Δύο από τις αναβολές αιτιολογήθηκαν δια της παραπομπής της υπόθεσης στην διευρυμένη σύνθεση του Τμήματος και μετά στην Ολομέλεια και οι υπόλοιπες από την επικαλούμενη ανάγκη της εκδίκασης τριών άλλων παρόμοιων υποθέσεων από το Συμβούλιο της Επικρατείας πριν από την υπόθεση του προσφεύγοντος. Το Δικαστήριο, όμως, δεν κρίνει δικαιολογημένη αυτήν την καθυστέρηση. Σημειώνει ότι ο προσφεύγων υπέβαλε την αίτησή του στο Συμβούλιο της Επικρατείας τον Απρίλιο του 1995 και ότι η συζήτηση ορίστηκε για τον Σεπτέμβριο του 1996. Παρά το γεγονός ότι υπήρξαν κάποιες καθυστερήσεις εξαιτίας του ότι η συζήτηση ορίστηκε για ενάμιση χρόνο μετά την εισαγωγή της υπόθεσης και του ότι το Τμήμα παραιτήθηκε της δικαιοδοσίας του υπέρ της Ολομέλειας, το Συμβούλιο της Επικρατείας δέχθηκε να αναβάλλει την συζήτηση της υπόθεσης του προσφεύγοντος α-

ντί να επιταχύνει την εξέταση των άλλων παρόμοιων υποθέσεων που εισήχθησαν πολύ αργότερα από την υπόθεση του προσφεύγοντος.

20. Αναφορικά με την διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου της Βέροιας, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η συζήτηση της υπόθεσης αναβλήθηκε πέντε φορές και ότι το κυρίως τμήμα της καθυστέρησης ήταν αποτέλεσμα της συμφωνίας των μερών να ζητήσουν αναβολή όσο εκκρεμούσε η εξέταση της υπόθεσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Το Δικαστήριο, όμως, δεν μπορεί να δεχθεί αυτήν την καθυστέρηση, δεδομένου ότι αποδείχθηκε ότι η κρίση του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν είχε συνάφεια για την εξέταση της υπόθεσης ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Βέροιας. Στην πραγματικότητα, στις 24 Σεπτεμβρίου 1999, δηλαδή πέντε έτη και τέσσερις μήνες μετά την εισαγωγή της υπόθεσης, το Διοικητικό Πρωτοδικείο της Βέροιας, έκρινε ότι δεν είχε αρμοδιότητα να ασχοληθεί με την υπόθεση.

21. Δεδομένων των ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η διάρκεια των διαδικασιών δεν ήταν εύλογη.

22. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 6 παρα.1 της Σύμβασης.

II. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

23. Το Άρθρο 41 της Σύμβασης προβλέπει τα εξής:

‘Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση’.

A. Αποζημίωση

24. Ο προσφεύγων ζητά 85.000.000 δραχμές αποζημίωση, χωρίς περαιτέρω προσδιορισμό.

25. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι το αιτούμενο ποσόν είναι υπερβολικό.

26. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας μπορεί εύλογα να θεωρηθεί ότι έχει προκαλέσει στον προσφεύγοντα άγχος και ένταση. Μετά από δίκαια εκτίμηση, το Δικαστήριο του απονέμει 1.500.000 δραχμές υπό αυτήν την επικεφαλίδα.

B. Δαπάνες και Έξοδα

27. Ο προσφεύγων, που δεν εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν φαίνεται να ζητά οποιοδήποτε ποσόν για δαπάνες και έξοδα και έτσι το Δικαστήριο δεν μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως αυτό το θέμα.

Γ. Τόκος Υπερημερίας

28. Σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτει το Δικαστήριο, το προβλεπόμενο από το νόμο επιτόκιο που ισχύει στην Ελλάδα κατά τον χρόνο της εκδόσεως της παρούσας απόφασης είναι 6% τον χρόνο.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΑ

1. Κρίνει ότι έχει υπάρξει παραβίαση του Άρθρου 6 παρα.1 της Σύμβασης.

2. Κρίνει ότι:

(α) το εναγόμενο Κράτος πρέπει να καταβάλλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από την ημερομηνία της οριστικοποίησης της απόφασης σύμφωνα με το Άρθρο 44 παρα.2 της Σύμβασης, 1.500.000 (ένα εκατομμύριο πεντακόσιες χιλιάδες) δραχμές για ηθική βλάβη, μαζί με τυχόν ΦΠΑ που ίσως χρεώνεται.

(β) πρέπει να καταβληθεί απλός τόκος βάσει ετησίου επιτοκίου 6% από την εκπνοή της ανωτέρω τρίμηνης περιόδου και μέχρι την πλήρη εξόφληση.

3. Απορρίπτει το υπόλοιπο της αξίωσης του προσφεύγοντος για δίκαιη ικανοποίηση.

Συντάχθηκε στην Αγγλική γλώσσα και γνωστοποιήθηκε εγγράφως στις 25 Οκτωβρίου 2001, κατ'εφαρμογή του Άρθρου 77 παρα.2 & 3 των Κανονισμών του Δικαστηρίου.

(Υπογραφές)

E.FRIBERGH

Γραμματέας

A.ΒΑΚΑ

Πρόεδρος